

dás kifejlődését akadályozó hűbéri rendszer erejét).

Az 1848-as nagy idők képe is kissé más kifejezést kap az új megvilágításban. Az csemények forgószelében megindult a parasztság megváltását jelentő folyamat is, de nagyon lassan, nagyon tétován. Így történhetett, hogy Kossúth hívó szavára a legnagyobb veszély idején Orosházáról csak négyen jelentkeztek a nemzetőrségbe. Nem utolsó sorban pedig azért, mert a nemzeti kormány sem értette meg az orosházai baját és elutasította pörük újrafölvételét, amelyet az uraság által elvett és azelőtt bérelt jobbágylegelők visszaadásáért folytattak. Létük szűkös határai tartották leköve a parasztok küzdelmét, nekik a föld volt a politika. De a „nagy” politika számára sem voltak mindig idegenek a kis érdekek, mert mikor a parasztok ezt a vitás pusztát a végén erővel elfoglalták, a hatóság statáriumot hirdetett, a „zajongókat” megbüntették. Oláh Istvánt, aki Tánácsos Mihály népfüzeteit terjesztette, felakasztották. Szóval rendet teremtettek. És most nem játszott szerepet az a nagy vereség, mely ezzel kapcsolatban az ujaradi várat ostromló honvédséget érte, mert a Lehei-huszárokat kivonták közülük és Orosházára küldték a „statáriális tárgyaláson való asszisztálásra.” A világsi fegyverletét követő reakciót a parasztság nem fogadta olyan elnökségesen, mint ahogy elvárták tőle, mert ez a kormányzás, saját felfogott érdekében, folytatta a reformokat, „sőt sok tekintetben dinamikusabb volt, mint a forradalom.” Nemcsak hogy meghagyta a földes jobbágyokat a kisajátított telkek tulajdonában, de a földtelen jobbágyokról is igyekezett gondoskodni. Továbbá maga is igyekezett minél jobban elterjeszteni és minél hihetőbbé tenni azt a legendát... hogy a jobbágy-felszabadítást a császár akarta és csak a nemesség ellenállása miatt nem tudta olyan igazán megvalósítani, ahogyan szeret

te volna... Ezért volt azután, hogy a bujdosó honvédeket — főleg tiszteket — a parasztok sűrűn följelentették, sőt nem egyszer agyon is verték... „Még több ilyen képhelyreigazítást idéz elő elképzelésünkben ez a könyv. Látjuk például hogy a jubileumi csztendő nemcsak ünnepélyek és ujjongások ideje volt, nemcsak a fényeké, hanem véres eseményeké is, amikor „a kormány 40.000 szlovák, román, szerb tartalék-munkást toborzót össze s tartott hetekig készenlétben Mezőhegyesen, hogy az esetleges új sztrájkokat letörhessék velük.” Közlelebről megismerjük továbbá az 1920-as „ügynevezett” földreformot és kilátásokat nyruünk a következőre. A könyv rené-kívül gazdag anyagából mi csak az általános történelmi megállapítások közül válogattunk, csak ezeket a körvonalatokat mutattuk be. A könyv lényegi tartalmából, a paraszti sorsot szinte egyenkinti átélésével drámaivá tett osztálytörténetből izellítöt, kivonatöt nem adhatunk, mert ilyenre a száraz beszámolás képtelen. A sokaknak, akiről biztosan tudjuk, hogy anyagi és szervezeti okokból nem olvashatják el majd ezt a könyvet, mégis adnunk kellett belöle valamit, bármilyen elvont kivonathban is. Ajánlásnak álljon itt még a munka egy sora, mintegy jellegje: „Osztályos társaim, az élet legal-sóbb szintjén talán tanulnak belöle.”

Oláh István

Filmszemle

Javitóintézetek (Két amerikai film). „A bün iskolája” az eredeti címe ennek a kis csavargók életé röl szóló filmnek. Nálunk „Holnap már késön lesz” címmel adták. A film az amerikai hatóságokat ujab-ban nagyon aggasztó kérdéssel foglalkozik. A fiatalkorú bünözök megjavítását célzó javítóintézetek csödöt mondtak. Maguk a megal-koók voltak kénytelen ezt az in-

tézményt a „bűn iskolája“ elnevezéssel megbélyegezni. A film bemutatja, hogy a szegény kis elesett emberpalántákból ebben az intézetben a „javító“ rendszer mellett érett és meggyőződéses bűnözők lesznek. Ahelyett hogy szeretettel és pedagógiai készséggel épleikű és testű embereket nevelnének, — verik, lüktetik, éheztetik, zaklatják, rácsok mögött tartják a kis bűnösöket. Bűnösöket? Hát bűnös egy gyerek azért, hogy éhségében lopni kényszerül? A gyermek nem érti a felnőttek „ne loplj“ erkölcsét. A gyermek érez. Érzé az éhséget, magárahagyottságot. Lop mert éhes, lop, mert talán szülei nincsenek, hogy tiútsák ezt vagy ha vannak, olyan mélyen élnek az emberi nyomor és az ebből eredő erkölcsi posványban, hogy nem segíthetnek a gyermekek. Az ilyen tragédiáknál jön a „javító intézet“. Rácsok mögött, szeges drótsövénnyel körülvett épületekben, korláccsal, éheztetéssel próbálnak a mai társadalom számára embert, hasznos polgárt nevelni a gyerekekből. Hogy ilyen eszközök mellett ez mennyire reménytelen, azt úgy látszik Amerika is kezdi belátni. Meg merete mutatni a „javító rendszernek“ fekélyeit. A film végén persze a felelősséget a társadalomról áthárítja a korrump igazgatóra. Mintha ő lenne az oka az összes hibáknak.

„**A fiúk városa**“ címmel mutatják be úgyszólván folytatását a „Javító intézet“ filmnek. Kényes kérdéssel foglalkozik. Kényes a kérdés azért, mert az átlag amerikai polgár meggyőződés szerint vannak született jó és született rossz gyermekek. És tekintettel arra, hogy a bűnözési hajlam öröklődik nincs más kiút, mint a „született bűnösöknek“ börtönbe zárása. Az ifjúsággal csak akkor toródnak, mikor már késő, amikor valami társadalom ellenes „bünt“ követett el. A film tárgya eszményesített és így sok hibája van. De valóban él Flanagan tiszteletes és a „fiúk városa“ Amerikában létezik, Nebraska államban. Flanagan atya látta, hogy a javító inté-

zetek bűnözőkké nevelik a gyermekeket. Új módszert akart megvalósítani. Meggyőződése szerint nincs rossz gyerek, csak a társadalmi körülmények kényszerítenek bűnözésre. Ha idejekorán közbelépünk és szeretettel és türelemmel közelünk a gyerekekhez benne is ugyanilyen érzelmekeket váltogatunk ki. Ennek a nevelésnek előfeltétele természetesen a pénzbeli lehetőség. Flanagan atya is itt akadt meg. Pénze nem volt. Az állam, a város, a püspök nem helyeslik az ilyen „veszedelmes“ kísérletezéseket. Nem támogatnak anyagilag egy olyan intézményt, amelyben nem az erőszak uralkodik, hanem a szeretet nevel alkotó munkára. Nagy és önfeláldozó küzdelmek után Flanagan mégis felépíti a gyermekek segítségével a „fiúk városát.“ Csak az alkotó munka készíti javulásra ezeket a gyerekeket. Otthon, szeretet, munka, társaság, vallás szabadság, önállóság, sőt önkormányzat a „javító intézet“ helyett. Világos hogy ilyen körülmények között más emberek lesznek, mintha részeges szülők körében munkanélküliség és éhezés közepette nőnek fel. A lapok támadták, a közvélemény sem állott melléje, de Flanagan atya kitartott. Kitartott az anyagi nehézségek ellenére is. És bizonyította azt, hogy nincsenek született rossz gyermekek, csak a társadalmi körülmények nevelnek bűnözőket.

Molnár Géza

Két cseh film. Mindakettő a néhai Cseh-Szlovák köztársaság főnnállásának húszéves jubileumáról készült. Mindakettő a főlzabadosért folytatott harccal foglalkozik és mégis merőben ellentétes tendenciájúak. Az első — „Rjepkin hadnagy“ — egy cseh légionistának osztrák fogságbaesésén keresztül mutatja meg a háborúalatti Csehszlovákiát, a másik — „Az elveszett járőr“ — a cseh légió szilérieri életének egy jelenetén át a világ sorsát intéző magas diplomáciának a főlzabadosért küzdők egymás ellen való kijátszását tárja